

Implicațiile generalului Stănculescu¹ în revoluția din 1989 – CEDAREA Puterii²

■ FLAVIUS-CRISTIAN MĂRCĂU

[„Babes-Bolyai“ University of Cluj-Napoca]

Abstract

General Victor Atanasie Stănculescu is one of the main pawns during the Revolution of 1989 and in the continuation of our scientific approach we demonstrate how he has held power during demonstrations and how he transferred to Ion Iliescu. We do not want to develop a hypothesis showing the heroic deeds of General but on the basis of documents, to highlight the important role that he had. General Victor Atanasie Stănculescu was one of the few who had knowledge disembarkation of Ceausescu and the only one who managed to take over the power from the hands of dictators - power which does not used it but he transferred it in the hands of Ion Iliescu.

Keywords

communism; stanculescu; Iliescu; revolution; Romania; 1989

Evenimentele petrecute în timpul revoluției sunt cunoscutе și au fost dezbătute de mulți autori, atât români cât și străini, dar puțini sunt cei care au tratat evenimentele respective prin prisma anumitor persoane – personaje cheie ale evenimentului. Avem o îndoială asupra următorului aspect: preluarea puterii din mâinile dictatorilor nu s-a datorat manifestanților ci anumitor factori care au dus la înlăturarea dictatorilor de la putere. Noi, în urma analizei ordinelor emise pe linie militară și a bibliografiei românești dar și străine, am ajuns la concluzia că Generalul Stănculescu a fost cel care a preluat puterea, în urma decolării cuplului dictatorial de pe sediul Comitetului Central și tot el este cel care nu s-a folosit de ea ci a hotărât să o transfere celui care a devenit primul președinte al României de după 1989.

În continuarea cercetării noastre științifice vom prezenta evenimentele, evidențiind orele, care s-au petrecut începând cu 22 decembrie.

Între orele **09:55** și **10:07** are loc întâlnirea dintre Nicolae Ceaușescu și generalul Stănculescu. Cel din urmă a

1 A fost General al Armatei Române. În 1989 deținea funcția de ministru adjunct al apărării naționale

2 Articolul de față se regăsește, într-o formă extinsă, în cartea Mărcău Flavius-Cristian, *Revoluția română din decembrie 1989*, Târgu-Jiu: Academica Brâncuși, 2011, ISBN 978-973-144-499-4

fost chemat de două ori de către dictator, acesta refuzând inițial să se prezinte în fața acestuia motivând că se afla în incapacitate fizică – avea piciorul în ghips. În disperarea momentului, dictatorul a cerut ca Stănculescu să vină indiferent de starea de sănătate în care se afla, menționând: „*cu picioarele rupte să vină și să vină în 5 minute, să nu se joace, că-l aduc arestat!*”. Generalul a sosit în aproximativ un sfert de oră îmbrăcat în haine civile. Simula că e accidentat și că îl doare piciorul³. Acesta este momentul în care Ceaușescu i-a dat ordin să preia comanda armatei: „*Stănculescule, preiei conducerea Armatei în urma sinuciderii lui Milea și execuți ordinul. Mergeți și opriți!*”⁴. Stănculescu a declarat că a respectat întocmai ordinea lui Ceaușescu. A mers și a oprit trupele chemate de Milea la București pentru decimarea manifestanților. Nu este cert că acesta a acționat întocmai cum a declarat – există posibilitatea ca el să nu fi dorit o implicare directă în reprimarea manifestației – dar este cert că trupele chemate de generalul Milea au intrat în cazarmă, iar acesta acțiune poate fi observată în documentul atașat mai jos:

10:07. Col. Negrea.

– **RONDOUL** – indicativ MapN transmite: nu se trage de către nimeni, nici foc de avertisment – să se *parlamenteze*

10:35 – c. *amiral. P. George și col. Constantin să se parlamenteze cu demonstrații la care să se spună că se retrag în cazarmă*

10:45 – strada Brăceni – Obor, Dimitrov, Republicii, M. Eminescu, coloane – R7 Mc, este solicitat să intervină – **NU SE APROBĂ**. Începând cu ora **10:10** echipajele blindatelor din centru încep deplasarea spre cazărmi, ca urmare a ordinului de ieșire din luptă dat de gen. Stănculescu la ora 10:07⁵.

Un aspect important este acela că între orele **09:55** și **10:07** a avut loc întâlnirea dintre Nicolae Ceaușescu și gen. Stănculescu, iar acesta din urmă a dat ordin maiorului Tufan să oprească toate trupele, folosind indicativul lui Milea – **Rondoul** – și nicidecum trupele nu au trecut de partea manifestanților când au aflat că Vasile Milea s-a sinucis – la aceea oră nu se cunoștea acest lucru.

Ordinul a fost îndeplinit pe dos, după cum declară generalul în cartea *Crimele Revoluției*: „*am acționat pe dos. L-am oprit pe primul transmisionist (este vorba de maiorul Tufan, n. a) pe care l-am întâlnit, s-a prezentat, l-am întrebat dacă are legătură cu cele două unități care afluează și l-am întrebat care-i situația lor. A intrat într-o cameră și a luat legătura prin stație. După două minute a ieșit și a zis că una e pe Viilor, alta e la Tineretului. Veneau spre Piața Palatului. Am făcut legătura imediat cu Piața Tienanmen. Știam ce se petrecuse în China. Am spus: dă ordin imediat să se întoarcă în cazărmi și, dacă e populație, să spună că Armata e cu voi. Stați liniștiți că nu se întâmplă nimic! Era ora 10:20, cred. M-am întors și am raportat că unitățile vin spre piață*”⁶. Interesant este modul de acțiune al acestuia având în vedere că a raportat doar că trupele veneau spre piață dar a omis să precizeze că a dat ordin pentru ca acestea să intre în cazarmă.

Putem face o afirmație ușor puerilă spunând că acesta este momentul în care armata a „*trecut*” de partea manifestanților – o trecere considerată a fi indirectă având în vedere că armata nu a luptat alături de popor ci nu le-a mai stat acestora în calea drumului spre libertate.

Cu toate că Ceaușescu l-a numit Ministru al Apărării pe Stănculescu, dictatorul a făcut un gest care îi dezvăluie disperarea în care se afla în acele momente: încearcă prin gen. Eftimescu să anunțe forțele militare că a preluat personal conducerea

³ Acesta la Timișoara s-a internat în spital pentru a nu participa la represiune, iar la București și-a pus piciorul în ghips pentru a evita eventuale ordine pe care le-ar fi putut primi de la Ceaușescu.

⁴ Serviciul Român de Informații, Audiere Manea Constantin, stenograma nr. 23/28 decembrie 1993, 33

⁵ A se vedea și Alex Mihai Stoenescu, *În sfârșit, adevărul...*, (București: Rao, 2010)

⁶ Grigore Cartianu, *Crimele Revoluției*, (București:ed. Adevărul Holding), 505-506

armatei. Probabil fusese anunțat că Stănculescu nu-și „face treaba”. Aceste practici erau des întâlnite în rândul apropiaților lui Ceaușescu!

„Gen. Eftimescu, 22.12.1989, 09:45:

– Toate unitățile armatei execută numai ordinele Cdt. Suprem. Toate Unitățile subordonate A1 (Armteii 1) din Garnizoana Mihai Bravu și Târgoviște se concentrează în București în cazarmile din Șoseaua Olteniței.⁷

Ordinul a fost blocat având în vedere că nu a fost pus în aplicare deoarece Stănculescu a fost cel care a comandat în continuare. În urma acestui ordin generalul Eftimescu a încercat să-l evacueze pe dictator cu ajutorul TAB-urilor, neștiind că acestea fuseseră îndepărtate⁸ la ordinul lui Stănculescu – acestuia fiindu-i frică „să nu înceapă acolo lupta”⁹. Îi dădă dreptate având în vedere gândirea lui Ceaușescu. Dacă acesta ar fi observat că nu mai vin TAB-urile să-l evacueze, ar fi dat ordin blindatelor aflate în piață să deschidă focul, iar rezultatul ar fi fost de neimaginat datorită faptului că militarii aveau foarte multă muniție asupra lor: „câte 600 de unități la fiecare mitralieră de 14,5 și la puștile de 7,62 vreo mie de cartușe fiecare”¹⁰.

Pe lângă Eftimescu, generalul Stănculescu avea un plan de evacuare conturat – vom observa că prin acțiunile acestuia, Ceaușescu a fost deposedat de putere – cu ajutorul căruia l-a convins pe dictator să părăsească clădirea CC-ului cu un elicopter care a aterizat pe acoperiș. Oare încerca Victor Atanasie Stănculescu să preia puterea având în vedere acțiunile pe care le făcea? Putem trage două concluzii: 1) Încerca să scape de Ceaușescu din clădire pentru a-i tăia legăturile și a prelua puterea sau 2) Încerca să-l scoată din clădire pentru a-l ajuta și în același timp a se ajuta, având în vedere că nu-i urmase ordinele. Oricare dintre cele două situații pot fi considerate plauzibile având în vedere că ambele au fost împotriva dictatorului gândite.

Pornind de la cele declarate de general în cartea *Crimele Revoluției*, concluzionez că datorită încercării acestuia de a nu fi descoperit și „condamnat” pentru încălcarea ordinelor, a făcut tot posibilul ca Nicolae Ceaușescu să părăsească sediul Comitetului Central. Folosindu-se de pretextul că a început presiunea în Piață, acesta le spune: „cred că ar fi bine să ieșiți din local (...). Chemăm elicopterul sus, pe terasă, vă suiți și plecați din clădire”¹¹. Decolarea dictatorului de pe sediul CC reprezintă preluarea puterii de către Armată prin generalul Stănculescu: „Dacă-i ridicăm în aer, le luăm puterea”¹² – plan care a reușit în totalitate.

Ceaușescu părăsește sediul CC cu elicopterul Douphin pilotat de locotenent-colonelul Vasile Maluțan. Acesta îi cere pilotului să îl transporte în Oltenia, în județul Dolj, dar comandantul elicopterului îi răspunde că această cursă nu se poate efectua din cauza greutateii prea mari a transportului – erau doi piloți, Nicolae și Elena Ceaușescu, gărzile lor personale, Manea Mănescu și Emil Bobu. Pilotul chiar a precizat, având în vedere și felul greoi în care se făcuse decolarea de pe acoperișul clădirii CC¹³, că aeronava este instabilă și se poate prăbuși astfel că Nicolae Ceaușescu și clica lui aterizează la Snagov de unde încearcă să contacteze secretarii de partid din județele țării și se hotărăște să plece la Târgoviște pentru că acolo îl vor apăra oțelarii. Probabil că a vorbit cu prim-secretarul de acolo care i-a sugereat să se deplaseze la Târgoviște pentru că îi va fi asigurată protecția.

7 Documentul comandatului general-maior Voinea Gheorge, coperta roșie, 6

8 Până la decolarea elicopterului cu dictatorul la bord, Stănculescu a făcut tot posibilul și s-a asigurat că orice ordin ar fi primit să nu-l poată executa. Pentru acest lucru, pe lângă ordinul dat pentru întoarcerea unităților în cazarme, el a îndepărtat și blindatele din paza Comitetului Central care erau acolo pentru a asigura paza lui Ceaușescu.

9 Stoenescu, *In sfarsit adevarul....*, 104

10 Stoenescu, *In sfarsit adevarul....*, 104

11 Cartianu, *Crimele Revoluției*, 506

12 Cartianu, *Crimele Revoluției*, 506

13 imediat după decolarea de pe sediu, elicopterul a pierdut altitudine câțiva metri din cauza greutateii pe care o transporta

După momentul decolării de la Snagov, generalul Stanculescu „*lucrează*” cu generalul Rus pentru a nu-l lăsa pe Ceaușescu să ajungă la destinație. În această perioadă generalul Rus a emis două ordine: primul a fost pentru interdicția oricăruui zbor în spațiul aerian al României. Și doi, ca orice zbură sub această interdicție să fie doborât. La aceea oră se afla în zbor doar elicopterul lui Ceaușescu care aterizează în scurt timp pentru că i se comunică comandantului aeronavei că va fi doborât cu antiaeriana dacă nu aterizează de urgență. Această aterizare se face lângă autostradă de unde cuplul Ceaușescu plecă spre Târgoviște cu o mașină de ocazie¹⁴.

Un lucru nu este clar și anume că spațiul aerian a fost închis dar cei de la Regimentul 61 Elicoptere aflat la Titu-Boteni așteptau în aparatele de zbor, cu motoarele pornite, să primească ordin de decolare¹⁵ înainte ca Doupchin-ul să aterizeze lângă șosea¹⁶. Căpitanul-Comandor Adrian Constantinescu făcea parte din echipajul unui elicopter IAR 330 H și povestește¹⁷ că în momentul în care elicopterul care-l avea la bord pe Ceaușescu a aterizat lângă autostradă, la aproximativ un km de aerodromul Boteni, toate aparatele de zbor din regiment așteptau ordinul pentru decolare – ordin care nu a fost dat, după cele relatate de Adrian Constantinescu: „*Noi am respectat ordinele conducătorului de zbor. Un coleg, locotenent-colonelul Radu Stan, era mai insistent: «Dă-mi, domnule, decolarea, că mă duc și trag cu PRND-urile¹⁸ în el!».* Am primit ordin clar să nu decolăm. A venit apoi momentul în care elicopterul a decolat spre București, cum am aflat mai târziu”¹⁹.

După decolarea dictatorului, generalul Ilie Ceaușescu emite o notă telefonică în care precizează că starea de necesitate se menține.

„Republica Socialistă Română
Ministerul Apărării Naționale

Notă Telefonică
Nr. 37/22 decembrie 1989
Ora 11:30

Toate unitățile militare să se considere în stare de luptă și să acționeze conform condițiilor „stării de necesitate”

General-locotenent
Ilie Ceaușescu”²⁰

Acest ordin este anulat de Stănculescu după ce îl arestează pe generalul Ilie Ceaușescu (la aproximativ 3 ore după emiterea ordinului de menținere a stării de necesitate)²¹.

14 A se vedea Stoenu, *În sfârșit adevărul...*,

15 Acest ordin trebuia dat de către conducătorul de zbor care în acea zi era colonelul Valerian Cristea

16 Am făcut această mențiune pentru a nu se înțelege că aparatele de zbor se aflau în funcțiune pentru o eventuală apărare a aerodromului sau datorită aterizării elicopterului, cu dictatorul la bord, lângă Unitatea Militară pentru ca în acel moment acest lucru nu se știa. După pornirea motoarelor și așteptarea primirii ordinului pentru decolare a apărut și Doupchin-ul 203 care a aterizat lângă șosea.

17 A se vedea Un elicopter la Televiziune, în Caietele Revoluției Nr.2 (34)/2011, 72 – 77

18 PRND = Proiectile reactive nedirijate.

19 Un elicopter la Televiziune, în Caietele Revoluției Nr.2 (34)/2011, 74

20 <http://ceausescunicolae.wordpress.com/lovitura-de-stat-militara/>, accesat 8.07.2012

21 Mai întâi, generalul Stănculescu anulează ordinul generalului Ilie Ceaușescu (Nota nr. 37). Nota telefonică numărul 38 a fost întocmită de conducerea Marelui Stat-Major, după evacuarea lui N. Ceaușescu din clădirea CC al PCR, găsită în acest stadiu de generalul Stănculescu la sosirea în minister și semnată de acesta. Prin nota numărul 39, Nicolae Ceaușescu este depus oficial de autoritatea de Comandă Supremă, iar unitățile militare din țară și din București primesc misiunea de a prelua controlul asupra Consiliului Județean de Partid asupra Televiziunii, Radioului, palatul Telefoanelor și a altor obiective (Stoenu, *În sfârșit, adevărul*, 95-96)

„Republica Socialistă Romană
Ministerul Apărării Naționale

Notă Telefonică
Nr. 38/22 decembrie 1989
Ora 13:30

Unitățile militare de pe întreg teritoriul țării se retrag în cazărmi, în ordine și calm, fără să se lase provocate, dezarmate sau dispersate. Unitățile militare care sunt angajate în fața sediilor Comitetelor Județene de partid vor calma spiritele, fără să tragă, după care se retrag în cazărmi. În unități se va organiza apărarea cazărmilor și a tuturor obiectivelor.

General-locotenent
Atanasie Stănculescu²²

În legătură cu ultimul ordin, atașat mai jos, Curtea Supremă de Justiție menționează în Raportul sinteză asupra evenimentelor din decembrie '89: „a fost momentul în care Armata a preluat practic prerogativele comandantului suprem, în condițiile în care ministrul Apărării nu mai exista”. Evident Parchetul Militar se referă la dispariția generalului Vasile Milea.

„Republica Socialistă Romană
Ministerul Apărării Naționale

Notă Telefonică
Nr. 39/22 decembrie 1989
Ora 13:30

Se vor executa numai ordinele primite de la ministrul Apărării Naționale. Față de cele ordonate, comandanții militari să asigure paza obiectivelor civile de importanță deosebită cu subunități înarmate, care să nu tragă de câț în situația în care sunt atacate de grupuri înarmate cu arme de foc. Pentru stabilirea priorităților în asigurarea pazei, comandanții militari să se pună de acord cu reprezentanții organelor locale. Militarii care asigură paza acestor obiective să poarte pe brațul stâng banderola tricoloră.

General-locotenent
Atanasie Stănculescu²³

Observăm ca acesta este punctul în care Armata deținea puterea statului prin Victor Atanasie Stănculescu. După cum spuneam anterior, generalul știa precis că aici se va ajunge. Știa că va prelua puterea dar cu siguranță nu se aștepta să fie schimbat din funcția de ministru al Ministerului Apărării Naționale chiar de persoana careia îi transfera aceasta putere. El transferă conducerea statului în mâinile lui Ion Iliescu la ora 14:00, când acesta sosește la MAPN însoțit de Petre Roman, Gelu Voican, Mortan. Generalul îl informează pe Iliescu asupra celor întâmplante de la decolarea lui Ceaușescu. Mai degrabă îi dă raportul decât să-l informeze. Un lucru este clar însă: Generalul Stănculescu renunță la putere în favoarea lui Iliescu²⁴.

22 <http://ceausescunicolae.wordpress.com/lovitura-de-stat-militara/>, accesat 8.07.2012

23 <http://www.jurnalul.ro/decembrie-89/revolutia-in-soapte-si-tocmeli-de-taina-111906.htm>, accesat 8.07.2012

24 A se vedea Alex Mihai Stoenescu, *În sfârșit Adevărul* și Alex Mihai Stoenescu, *Cronologia evenimentelor*, (București: Rao, 2009)

Concluzie

Putem susține că Generalul Victor Stănculescu reprezintă un personaj important pentru Revoluția din decembrie 1989, având în vedere că el este cel care l-a deposedat de putere pe Nicolae Ceaușescu. Pe lângă acest aspect important, generalul a fost și cel care a întors în cazarmă blindatele care se deplasau spre sediul Comitetului Central. Este greu să ne imaginăm în ce direcție ar fi evoluat lucrurile dacă blindatele ar fi ajuns lângă manifestații. Putem doar să avem în vedere masacrul din Piața Tiananmen, când luptele dintre militari și manifestații s-au terminat cu uciderea a mii de manifestați.

BIBLIOGRAFIE

ALMOND, Mark; *The răs and fall of Nicolae and Elena Ceaușescu*, Londra: Chapmans Press, 1992

ALBAN, Guibert; *Chronique historique de la Revolution Roumaine de decembre 1989 a janvier et fevrier*, Paris, 1990

ALFONSI, Philippe; *Cette annee-la, 1989-1990*, Paris: Balland Editions, Franța, 1990

BEHR, Edward; *Băise le main que tu n'oses mordre. Leș Roumains et leș Ceaușescu*, Paris: Laffont Editions, 1991

BEHR, Edward; *Kiss the hand you cannot bate. The răs and fall of the Ceaușescus*, Londra: Hamish Hamilton Printing, 1992,

CARTIANU, Grigore; *Sfârșitul Ceaușeștilor*, București: ed. Adevărul Holding, 2010,

CARTIANU, Grigore, *Crimele Revoluției*, București: ed. Adevărul Holding, 2010

CESEREANU, Ruxandra; *Decembrie '89. Deconstrucția unei revoluții, ediția a II-a revăzută și adăugită*, București: Polirom, 2009

CHIROT, Daniel; *Revoluțiile din 1989, între trecut și viitor*, Iași: Polirom, 1999,

CRISTEA, Romulus; *Mărturii de la Baricadă*, București: Ed. România pur și simplu, 2007,

CODRESCU, Costache (coord.), *Armata Romană în Revoluția din Decembrie 1989*, București: Editura Militară, 1998,

DOMENICO, Viorel; *Ceaușescu la Târgoviște*, București: ed. Ion Cristoiu, 1999

STOENESCU, Mihai Alex; *Cronologia Evenimentelor din decembrie 1989*, București: Rao, 2009;

STOENESCU, Mihai Alex; *În sfârșit adevărul...*, București: Rao, 2010;

STOENESCU, Mihai Alex; *Interviuri despre revoluție*, Editura Rao, București, 2009;

STOENESCU, Mihai Alex; *Istoria loviturilor de stat, vol IV*, București: Rao, 2004;

STOENESCU, Mihai Alex; *Istoria loviturilor de stat în România – vol. II – Eșecul democrației române*, București: Rao, 2006;

DOCUMENTE:

Arhiva Senatului, *Comisia pentru cercetarea evenimentelor din decembrie 1989*, stenograma din 28 aprilie 1994,

Curtea Supremă de Justiție, Secția parchetelor Militare, Dosar 6/1990, Declarația martorului Florea Ioan;

Curtea Supremă de Justiție, Secția parchetelor Militare, declarația din 11 mai 1994 a domnului Răzvan Nicolae, Fond Arhiva Ziua, p. 1;

Curtea Supremă de Justiție, Secția parchetelor Militare, Dosar nr. 11/p/1990, Rechizitoriu din 30 decembrie 1997;

Curtea Supremă de Justiție, secția Parchetelor Militare, *Sinteză asupra aspectelor rezultate din anchetele efectuate de Parchetul Militar în perioada 1989*

Departamentul Securității Statului, nota 277 din 02.12.1989

Departamentul Securității Statului, nota 275 din 01.12.1989

Document: Procuratura României, procuratura Militară Cluj, Dosar 9/p/1990, declarația olografă a gen. Ștefan Gușă din 13.02.1990;

Document: Curtea de Justiție, Secția Parchetelor Militare, Raport de luptă nr. 4 al armatei I;

Document: Curtea de Justiție, Secția Parchetelor Militare, Ordin de zi 27 decembrie 1989 al Regimentului 20 Tancuri;

Document: Curtea de Justiție, Secția Parchetelor Militare, Raportul comandantului regimentului 20 tancuri între perioada 21.12.1989 și 31.12.1989;

Document: Curtea de Justiție, Secția Parchetelor Militare, document comandantului regimentului 114 R.AA care descrie alarmele de luptă parțiale;

Document: Curtea de Justiție, Secția Parchetelor Militare, anexă extrasă din dosarul 14/P/1990 care atestă consumul total de muniție din București;

Documentarul comandantului general-maior Voinea Gheorghe, coperta verde;

Documentul comandatului general-maior Voinea Gheorghe, coperta roșie;

Monitorul oficial al României, Anul I, nr. 3, marți, 26 decembrie, 1989;

Dosar nr. 14/p/1990, Declarația învinuit general-locotenent Gușe Ștefan.

Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, secția Parchetelor Militare, dosar Nr. 55/P/1993, rechizitoriu întocmit de generalul de brigadă magistrat Dan Voinea

Serviciul Român de Informații, Audiere Manea Constantin, stenograma nr. 23/28 decembrie 1993